

Mira Malczyńska-Biały¹

S. Wojciechowski, P. Osiewicz, *Zrozumieć współczesny terroryzm*, Warszawa 2017, ss. 252

W 2017 r. nakładem Wydawnictwa Difin ukazała się monografia *Zrozumieć współczesny terroryzm*, będąca próbą nowego spojrzenia na zjawisko terroryzmu. Autorami publikacji są dwaj naukowcy: Sebastian Wojciechowski oraz Przemysław Osiewicz. Prof. zw. dr hab. Sebastian Wojciechowski, kierownik Zakładu Studiów Strategicznych na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza, jest autorem licznych publikacji z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego, wewnętrznego oraz stosunków międzynarodowych. Niektóre z nich to *Interferencyjna koncepcja współczesnego terroryzmu* (2011), *Terroryzm na początku XXI wieku. Pojęcie – przejawy – przyczyny* (2013), *The Hybridity of Terrorism* (2013) czy *Poland's Security. Contemporary Domestic and International Issues* (współautor Anna Potyrała) (2013). Dr hab. Przemysław Osiewicz jest profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Jego dorobek naukowy obejmuje m.in. publikacje z zakresu stosunków politycznych i międzynarodowych: *Pokojowa regulacja kwestii cypryjskiej. Aspekty prawne i polityczne* (2008) czy *Konflikt cypryjski* (2013).

W monografii *Zrozumieć współczesny terroryzm* autorzy dowodzą, że terroryzm stanowi ewoluujące, ponadczasowe i globalne wyzwanie. Nadrzędnym celem publikacji jest ukazanie istoty, specyfiki oraz skali współczesnego terroryzmu, jak również uporządkowanie i zweryfikowanie ogromu informacji związanych z tym zjawiskiem. Autorzy, analizu-

¹ Dr Mira Malczyńska-Biały, Instytut Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego, al. mjr. W. Kopisto 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: mira19@interia.pl

jąc zagadnienie terroryzmu, oprócz wymiaru brutalnego czy tragicznego wskazują na jego liczne konotacje.

Baza źródłowa wykorzystana w publikacji jest bardzo zróżnicowana. Stanowią ją polskie oraz obcojęzyczne publikacje naukowe w postaci monografii, rozdziałów w monografii oraz artykułów w czasopismach naukowych. Autorzy przedstawiają szereg teoretycznych i konceptualistycznych teorii, kładąc nacisk na analizę empiryczną. Książka zawiera 22 wykresy, 26 schematów, 18 tabel, 2 rysunki i 2 mapy ułatwiające zrozumienie analizowanych kwestii.

Publikację można podzielić na dwie części. Na pierwszą o charakterze teoretycznym składa się siedem rozdziałów dotyczących głównych aspektów terroryzmu. Rozdział I, napisany przez Sebastiana Wojciechowskiego, zatytułowany „Podstawowe pojęcia i ich znaczenie” jest swoistą prezentacją istoty oraz idei terroryzmu. Autor w sposób bardzo przejrzysty definiuje i systematyzuje pojęcie terroryzmu, terroru oraz organizacji terrorystycznej i innych form terrorystycznej aktywności.

Rozdział II, autorstwa Przemysława Osiewicza, pt. „Geneza terroryzmu” jest syntetycznym przeglądem uwarunkowań historycznych zjawiska terroryzmu. Badacz kompetentnie pokazuje koncepcje dotyczące genezy terroryzmu przed rokiem 1900, terroryzmu kolonialnego, etniczno-narodowego i separatystycznego, motywowanego religijnie oraz samobójczego. Starannie charakteryzuje problem państw jako podmiotów wspierających międzynarodowy terroryzm. Umiejętnie podejmuje również kwestię cyberterroryzmu związanego z rozwojem nowoczesnych technologii.

W rozdziale III Sebastian Wojciechowski poszukuje przyczyn współczesnego terroryzmu. Autor koncentruje się na analizie głównych czynników generujących i eskalujących terroryzm, tzn. na aspektach terytorialno-etnicznych, czynnikach religijno-kulturowych, uwarunkowaniach ekonomiczno-społecznych, przyczynach historyczno-politycznych oraz psychologicznych. Wskazuje ponadto na inne czynniki, które mogą prowadzić do wystąpienia lub eskalacji terroryzmu. Należą do nich m.in. działania liderów oraz elit, efekt domina (lawiny), procesy migracyjne, rola mediów, globalizacja i jej następstwa czy wyż młodzieży (*youth bulge*). Rozdział ten stanowi próbę systematyzacji przyczyn terroryzmu poprzez zastosowanie autorskiej koncepcji triady terrorystycznej motywacji.

W rozdziale IV pt. „Kluczowe elementy i rodzaje terrorystycznego zagrożenia” Sebastian Wojciechowski analizuje wybrane elementy składowe terroryzmu, wskazując na główne typologie i rodzaje tego zjawie-

ska. Stosuje kryterium podmiotowe: taktyki i strategii prowadzonej walki, przyczyn, motywów ataków oraz ich celu, skutków i następstw. Ostatecznie autor wskazuje na różnorodność oraz złożoność zagadnienia.

Zakres i charakterystyka terroryzmu na początku XXI w. to temat rozdziału V autorstwa Sebastiana Wojciechowskiego. Charakterystyce poddano metody i motywy działania sprawców postępowania oraz cele i następstwa ataków terrorystycznych. W profesjonalny sposób wskazano na skalę terrorystycznego zagrożenia, obrazując graficznie najbardziej aktywne i niebezpieczne podmioty prowadzące działalność terrorystyczną.

Przemysław Osiewicz w kolejnym rozdziale bada polityczne, ekonomiczne, społeczne, militarne oraz psychologiczne skutki terroryzmu. Fachowo stwierdza, że z państwowego punktu widzenia największe znaczenie mają wpływające na ogół obywateli konsekwencje polityczne oraz ekonomiczne. Z perspektywy jednostek najistotniejsze są skutki psychologiczne bezpośrednio dotykające ofiary zdarzeń.

W następnym rozdziale Sebastian Wojciechowski przedstawia kwestię zapobiegania i zwalczania terroryzmu. Kompleksowo omawia pojęcia antyterroryzmu i kontrterroryzmu oraz dokonuje charakterystyki wybranych modeli i strategii przewycięzania i zwalczania terroryzmu. Ocenia również skuteczność ww. działań.

Druga część monografii składa się z pięciu rozdziałów i dotyczy wybranych przejawów terroryzmu. W rozdziale VIII Przemysław Osiewicz omawia kwestię terroryzmu w Unii Europejskiej. W szczególności skupia się na analizie poziomu zagrożenia terrorystycznego w państwach Unii Europejskiej oraz strategii UE w dziedzinie walki z terroryzmem. W tym celu przedstawia raporty o terroryzmie oraz wybrane unijne podmioty mające na celu walkę z terroryzmem.

Kolejny rozdział Sebastiana Wojciechowskiego poświęcony został ukazaniu związku terroryzmu z kwestią imigracji i uchodźstwa w Unii Europejskiej. Dokonując charakterystyki powyższego zjawiska, autor wskazał na główne zagrożenia generowane przez terrorystów, a realizowane z wykorzystaniem imigrantów i uchodźców przybywających do Europy.

„Al-Kaida – studium przypadku” to tematyka X rozdziału monografii. Przemysław Osiewicz w sposób syntetyczny bada genezę, ideologię, strukturę organizacyjną oraz działalność organizacji terrorystycznej Al-Kaida. Wskazuje zasadnie, że sama organizacja, jak i jej lider Osama bin Laden stali się symbolami terroryzmu XXI w. Na uwagę zasługuje

umieszczenie w tekście opracowanej przez autora tabeli obrazującej wybrane ataki i zamachy przeprowadzone przez dżihadystów związanych z Al-Kaidą. Umożliwia to lepsze zobrazowanie zasięgu oraz bezpośrednich skutków zamachów.

Następny rozdział stanowi kontynuację wątku podjętego w rozdziale X. Sebastian Wojciechowski analizuje Państwo Islamskie jako nową formę aktywności terrorystycznej. Omawia genezę tzw. Państwa Islamskiego oraz źródła jego sukcesów w postaci potencjału militarnego, logistycznego, jak również przyczyny o podłożu lokalnym i międzynarodowym. Opisuje wybrane przejawy walki z Państwem Islamskim oraz przyszłość tej nowej formy aktywności terrorystycznej.

Swoistą konkluzją rozważań na temat terroryzmu przyszłości jest rozdział XII pt. „Terroryzm a broń masowego rażenia”. Przemysław Osiewicz przedstawia różne punkty widzenia na temat możliwości wykorzystania przez terrorystów broni masowego rażenia, tj. broni chemicznej, biologicznej, radiologicznej i nuklearnej. Wskazuje ponadto na podejmowane przez społeczność międzynarodową działania zmierzające do wyeliminowania superterroryzmu oraz skalę zagrożenia tym zjawiskiem zgodnie z oceną Europolu. Dokonuje oceny zagrożenia atakiem z użyciem broni masowego rażenia w świetle raportów Departamentu Stanu USA.

W „Uwagach końcowych” przedstawiono szesnaście głównych wniosków z analiz przeprowadzonych w kolejnych podrozdziałach. Autorzy zaznaczyli, że zadanie, którego się podjęli – ukazanie oraz wyjaśnienie współczesnego terroryzmu – było bardzo trudne.

Nie ulega jednak wątpliwości, że publikacja *Zrozumieć współczesny terroryzm* ma nowatorski i wyczerpujący charakter. Autorzy we wnikliwy i zrozumiały sposób badają istotne zagadnienia z zakresu terroryzmu. Zręcznie prezentują dynamikę rozwoju tego zjawiska. Recenzowana książka łączy autorskie podejście do tematu z zachęcająco lekkim stylem, tak trudnym do osiągnięcia w typowych podręcznikach podejmujących kwestie specyfiki, organizacji i rozwoju zjawiska terroryzmu. Przedstawiona problematyka z tych m.in. względów jest z jednej strony wyrazista i zrozumiała, z drugiej zaś ciekawa i wciągająca dla przeciętnego czytelnika. Monografia *Zrozumieć współczesny terroryzm* bez przesady może być uznana za jedną z najlepszych publikacji mówiących o genezie, istocie oraz idei terroryzmu. Warto do niej sięgnąć i skonfrontować własne opinie w tym zakresie.